

Temanotat

**Serbia: Reise-, ID- og
underlagsdokumenter**

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

Informasjonen som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

SUMMARY

Two different types of ordinary passport are issued in Serbia. Red biometric passport is issued to Serbian citizens living in Serbia and is visa-free traveling to the Schengen Area countries. Red biometric passport is also issued to Serbian citizens with permanent residence in Kosovo, but is not visa-free for traveling to Schengen Area countries.

Biometric passports were introduced in 2008 and comply with international standards.

Travel documents and ID cards are issued by the local police stations.

Serbian citizens over the age of 16 must be in possession of a national identity card, the *lična karta*, which is issued upon presentation of a valid birth certificate and a citizen certificate. Since 2006, Serbian citizens have been able to choose between biometric and non-biometric ID cards.

Civil data (births, marriages and deaths) are registered by local civil registry offices, sorting under the Ministry of Interior. Various breeder documents, required for the issuing of travel documents or ID cards, are delivered by the same offices.

Corruption is widespread in Serbia. The government has led a number of efforts to fight corruption over the last years. In its last chapter, the report gives a brief comment on corruption, specifically related to the issuance of documents.

SAMMENDRAG

Serbiske myndigheter utsteder to ulike typer ordinære pass. Røde biometriske pass blir utstedt til serbiske borgere bosatt i Serbia og er visumfrie for innreise til Schengen-landene. Røde biometriske pass blir også utstedt til serbiske borgere med permanent bostedsadresse i Kosovo, men er ikke visumfrie for innreise til Schengen-landene.

Biometriske pass ble innført i 2008 og oppfyller internasjonale krav til sikkerhet.

Reisedokumenter og ID-kort utstedes ved de lokale politistasjonene.

Serbiske borgere over 16 år skal være i besittelse av nasjonalt ID-kort, *lična karta*, som utstedes på bakgrunn av gyldig fødselsattest og statsborgerskapsattest. Siden 2006 har serbiske borgere kunnet velge om de vil ha utstedt biometrisk eller ikke-biometrisk ID-kort.

Personopplysninger (fødsel, ekteskap og dødsfall) registreres ved lokale sivilstatuskontorer som er underlagt Innenriksdepartementet. Det er de samme kontorene som deretter utsteder ulike underlagsdokumenter som er påkrevd ved søknad og utstedelse av pass og ID-kort.

Korrupsjon er utbredt i Serbia. Landet har i løpet av de siste årene iverksatt en rekke tiltak mot korrupsjon. I den siste delen av notatet omtales korrupsjon generelt og spesielt i forbindelse med dokumentutstedelse.

INNHold

1. Innledning	5
2. Reisedokumenter	5
2.1 Pass	5
2.1.1 Bakgrunn for utstedelse av pass til personer hjemmehørende i Kosovo	6
2.1.2 Utstedelse av pass i utlandet	7
2.1.3 Midlertidige pass/nødpass	7
3. Nasjonale ID-kort	8
3.1 Utstedelse av serbisk ID-kort til personer hjemmehørende i Kosovo	8
4. Nasjonalt personnummer (JMBG)	9
5. Andre sentrale identitetsdokumenter	9
5.1 Fødselsregistrering og fødselsattest	9
5.2 Statsborgerskap og statsborgerskapsattest	10
5.3 Ugifteattest	10
5.4 Ekteskapsattest	10
5.5 Skilsmisseattest	10
5.6 Dødsattest	11
5.7 Sivilstatuskontor for personer hjemmehørende i Kosovo	11
5.7.1 Særskilte problem knyttet til de delokaliserte registrene	11
6. Bostedsregistrering	12
6.1 Bostedsregistrering for internt fordrevne	12
7. Nasjonale registre	13
7.1 Register over fødsel, ekteskap og dødsfall	13
7.2 Statsborgerskapsregister	13
7.3 Register for reisedokumenter/visum	13
7.4 Register for ID-kort	13
8. Kontroll av identitetsopplysninger	14
9. Korrupsjon	15
9.1 Falske dokumenter	16
10. Referanser	17

1. INNLEDNING

Utstedelse og besittelse av persondokumenter er regulert ved lov i Serbia, blant annet loven om registerbøker (Law on Official Record Books 2009), loven om reisedokumenter (Law on Travel Documents 2007), loven om ID-kort (Identity Card Law 2006) og statsborgerskapsloven (Law on Citizenship 2004).

I det følgende presenteres regler og prosedyrer for utstedelse av reisedokumenter og ID-kort i Serbia. Notatet gir videre opplysninger om underlagsdokumenter, registreringsrutiner og om hvordan ID-opplysninger kontrolleres. Avslutningsvis omtales korrupsjon generelt, og korrupsjon ved dokumentutstedelse spesielt.

2. REISEDOKUMENTER

2.1 PASS

Serbia innførte biometriske pass sommeren 2008. De blå jugoslaviske passene var gyldige til og med desember 2011. Det gjøres oppmerksom på at slike pass kan ha en gyldighetsdato utover desember 2011, men passene i seg selv er altså ikke lenger gyldige.

Serbiske myndigheter utsteder to ulike typer ordinære pass. Røde biometriske pass blir utstedt til personer bosatt i Serbia, og er visumfrie for innreise til Schengen-landene¹. Røde biometriske pass blir også utstedt til personer med permanent bostedsadresse i Kosovo og som ikke er midlertidig bostedsregistrert i Serbia. Slike pass er ikke visumfrie for innreise til Schengen-landene.²

Utstedelse og bruk av reisedokumenter i Serbia reguleres av loven om reisedokumenter av 2007. Utstedelse av serbiske pass for personer med serbisk statsborgerskap og som er permanent bostedsregistrert i Kosovo, men som ikke er midlertidig bostedsregistrert i Serbia, reguleres av loven om reisedokumenter av 2007 og forskriften *Regulation on the Procedure of Establishment of Fulfilment of Set Conditions for Issuance of Passports to the Persons from Autonomous Province of Kosovo and Metohija* av september 2009 (Praxis 2011, s. 16).

I tillegg til ordinært pass utstedes også diplomatpass, tjenestepass og midlertidig reisedokument. Det serbiske innenriksdepartementet er ansvarlig for utstedelse av ordinære pass, mens diplomat- og tjenestepass utstedes av Utenriksdepartementet (Law on Travel Documents 2007, art. 15 og 16).

Søknad om reisedokument/pass må leveres ved personlig fremmøte. Dersom søker er umyndig eller på annen måte juridisk umyndiggjort, kan søknad fremmes av forelder eller autorisert verge på vegne av søker (Law on Travel Documents 2007, art. 27 og 29).

---

¹ EU-rådet besluttet den 30. november 2009 å oppheve visumplikten for serbiske borgere bosatt i Serbia til Schengen-området.

² Se punkt 2.1.1 for en nærmere redegjørelse av bakgrunnen for regelverket.

Søknad om ordinært pass fremmes og utstedes ved den lokale politistasjonen hvor søkeren er bostedsregistrert (Law on Travel Documents 2007, art. 15). Dette gjelder imidlertid ikke personer med permanent bostedsregistrering i Kosovo, som må levere søknaden ved personlig fremmøte ved et særskilt koordineringsdirektorat i Beograd, *Srbije Koordinaciona Uprava*. Koordineringsdirektoratet er underlagt politiet. Utstedelsen av pass finner også sted i Beograd. I passet står det at utsteder er *MUP R Srbije, Koordinaciona Uprava (MUP P Србије, Координациона Управа)* (EU-kommisjonen 2009a; Barlovac 2009).

Passene skal utstedes innen 30 dager fra søknaden blir mottatt (Law on Travel Documents 2007, art. 15 og 34).

For utstedelse av pass kreves gyldig ID-kort og bekreftelse på betalt gebyr. Dersom man har hatt et pass tidligere, må dette legges ved søknaden (Innenriksdepartementet u.å.a). Søkes det om biometrisk ID-kort og pass samtidig, er dokumentkravet mer omfattende (Innenriksdepartementet u.å.a):

- Gyldig ID-kort eller et annet offentlig dokument som bekrefter identiteten³
- Statsborgerskapsbevis
- Ved behov: annen offentlig dokumentasjon som bekrefter opplysninger gitt i søknaden, eksempelvis fødselsattest eller vigselfattest
- Bekreftelse på betalt avgift
- Utgått pass

NGO-en Praxis⁴ har opplyst til Landinfo (e-post 20. juni 2012) at utdrag/utskrift fra fødsels-, ekteskaps- og dødsregistre har varig gyldighet i henhold til lovverket. Statsborgerskapsbevis må imidlertid ikke være eldre enn seks måneder ved fremleggelse av søknaden. Dette kravet er, ifølge Praxis, ikke hjemlet i lovverket, men følges som sedvane.

Ved søknad om pass til mindreårige, må søknaden leveres personlig av en forelder mens den andre forelderen må gi skriftlig samtykke. Dersom foreldrene er skilt, vil pass bli utstedt etter søknad fra den av foreldrene som er tildelt foreldreretten ved fremleggelse av skilsmisdommen/dokumentasjon på foreldreretten, med mindre det foreligger en rettslig kjennelse om samtykke fra begge foreldrene (Law on Travel Documents 2007, art. 29; Innenriksdepartementet u.å.a).

Reisedokument har en gyldighet på ti år for personer over fjorten år. Pass for barn under tre år, har tre års gyldighet, mens pass for barn mellom tre og fjorten år, er gyldige i fem år (Innenriksdepartementet u.å.a).

2.1.1 Bakgrunn for utstedelse av pass til personer hjemmehørende i Kosovo

Særbehandlingen av personer hjemmehørende i Kosovo, er et resultat av EU-kommisjonenes beslutning om at opphevelsen av visumkravet for serbiske

---

³ Innenriksdepartementets hjemmesider gir ingen opplysninger om hva slags dokumentasjon det her refereres til. Landinfo ser imidlertid dette i sammenheng med kulepunkt 2 og opplysningen om at fødselsattest eller vigselfattest skal legges frem ved behov.

⁴ Praxis yter gratis juridisk bistand til internt fordrevne med å fremskaffe nødvendige offentlige dokumenter og bostedsregistrering. Se hjemmesiden til Praxis: www.praxis.org.rs.

borgere, ikke omfatter personer bosatt i Kosovo (B92 2009). Siden Serbia ikke anerkjenner Kosovo og anser befolkningen der for å være serbiske borgere, utsteder Serbia også pass til borgere fra Kosovo. Tidligere ble pass til serbiske borgere hjemmehørende i Kosovo, utstedt ved delokaliserte kontorer ved sju regionale politidirektorater i Serbia. Det var også mulig å få utstedt serbisk pass enkelte steder i Kosovo (A'Mula 2009). Etter press fra EU, stoppet serbiske myndigheter å utstede biometriske pass til personer hjemmehørende i Kosovo i juli 2009, og ansvaret for utstedelse ble overført til Koordineringsdirektoratet i Beograd. Koordineringsdirektoratet har utstedt biometriske pass til personer hjemmehørende i Kosovo fra 21. september 2009 (EU-kommisjonen 2009a, s. 5).

En avtale mellom Beograd og Pristina fra juli 2011, gjør det mulig for borgere av Kosovo å reise inn i Serbia med ID-kort utstedt av myndighetene i Kosovo. Avtalen trådte i kraft 26. desember 2011, og gjør det mindre komplisert for mange borgere av Kosovo å få utstedt serbiske pass (Aliu 2012).

Ifølge Grupa 484 får internflyktninger fra Kosovo utstedt pass der de er midlertidig bostedsregistrert (Grupa 484 2009, s. 22).⁵

2.1.2 Utstedelse av pass i utlandet

Søknad om reisedokumenter/pass kan fremmes ved serbiske utenriksstasjoner. Pass skal utstedes innen 60 dager fra søknaden blir mottatt (Law on Travel Documents 2007, art. 34).

Utenriksdepartementet opplyser om følgende dokumentkrav (Ministry of Foreign Affairs u.å.):

- Identitetsdokument som tidligere utstedt biometrisk pass, eventuelt utgått blått pass eller et nasjonalt ID-kort
- Fødselsattest
- Statsborgerskapsbevis som ikke må være eldre enn ett år, dersom det søkes om biometrisk pass for første gang

Den serbiske ambassade i Oslo utsteder ikke biometriske pass. Ambassaden vil kunne utstede midlertidige reisedokumenter – *laissez passer* – for engangsinnreise til Serbia (Republikken Serbias ambassade i Norge, telefonsamtale 25. mai 2012).

Utenriksdepartementet opplyser på sine hjemmesider hvilke utenriksstasjoner som utsteder biometriske pass, blant annet dem i København og Stockholm.

2.1.3 Midlertidige pass/nødpass

Midlertidige pass/nødpass er gyldige i 60 dager fra utstedelse, eller i så mange dager som er påkrevd for at vedkommende skal kunne returnere til hjemlandet. Passene kan utstedes av serbisk utenriksstasjon. Midlertidige pass/nødpass skal utstedes innen 48 timer fra søknaden blir mottatt (Law on Travel Documents 2007, art. 21 og 34).

---

⁵ Grupa 484 er en NGO som arbeider med flyktningerelaterte spørsmål. Se deres hjemmesider: http://www.grupa484.org.rs/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1.

3. NASJONALE ID-KORT

I medhold av loven om ID-kort av 2006 og forskrift om ID-kort av 2007, får borgere av Serbia utstedt biometriske ID-kort. Gyldighetsperioden til de gamle ikke-biometriske ID-kortene (som opprinnelig var gyldig til 27. juli 2011), har blitt forlenget til 31. desember 2016 (Identity Card Law 2006, art. 31; Innenriksdepartementet u.å.b).

Loven om ID-kort av 2006 ble møtt med betydelig motstand, fordi den innebar obligatorisk innføring av chip med biometriske data i ID-kortet. På bakgrunn av innvendingene, vedtok regjeringen allerede i 2007 endringer til loven, og ved et dekret av 11. januar 2007 ble det bestemt at borgere selv skal kunne velge om de ønsker ID-kort med eller uten chip. I lovens forskrift fremgår det således at søkeren må spesifisere om han/hun tillater at biometriske data lagres på chip i ID-kortet (Regulations on Identity Card 2007, art. 8).

Nasjonale ID-kort (*lična karta*) utstedes til personer etter fylte ti år, men er først påbudt fra fylte seksten år. Søknad om og utstedelse av ID-kort foregår hos politiet (*Sekretarijat za Unutrašnje Poslove*), som er underlagt Innenriksdepartementet.

Loven stiller krav om personlig fremmøte, mens barn må stille med forelder eller verge (Identity Card Law 2006, art. 10).

Søknaden om ID-kort må inneholde følgende opplysninger: for- og etternavn, JMBG (se pkt. 3.4), kjønn, fødselsdato, fødested, statsborgerskap, foreldres/forelders JMBG og bostedsadresse (Identity Card Law 2006, art. 13).

Ved søknad om ID-kort, må det fremlegges tidligere utstedt ID-kort eller annen gyldig dokumentasjon som bekrefter søkeres identitet⁶, fødselsattest og statsborgerskapsattest. Dersom man søker om et nytt ID-kort, skal det gamle ID-kortet innleveres sammen med søknaden. ID-kortet inneholder bilde, fingeravtrykk og eventuelt biometriske data på chip (Identity Card Law 2006, art. 14).

ID-kortene har fem års gyldighet for personer over 16 år, og to års gyldighet for barn mellom 10 og 16 år (Identity Card Law 2006, art. 5).

Borgere med ID-kort uten innebygd chip, må søke om et nytt ved endring av permanent bostedsadresse. Dette er ikke nødvendig for borgere som har ID-kort med en innebygd chip (Innenriksdepartementet u.å.b).

I henhold til artikkel 7 i forskriften for ID-kort av 2007, kan borgere av Serbia som er bosatt i utlandet, søke om ID-kort gjennom de utenriksstasjonene som kan registrere biometriske data. Serbias ambassade i Oslo utsteder ikke biometriske ID-kort (telefonsamtale 22. april 2014).

3.1 UTSTEDELSE AV SERBISK ID-KORT TIL PERSONER HJEMMEHØRENDE I KOSOVO

Personer med permanent bostedsregistrering i Kosovo, må søke om utstedelse av ID-kort ved den desentraliserte politistasjonen i Serbia som dekker området i Kosovo

---

⁶ Loven spesifiserer ikke hva slags dokumentasjon dette er. Landinfo mener at dette kan referere til fødselsattest og vigselfattest, jf. dokumentkravene til utstedelse av pass, se punkt 2.1.

personen er bosatt i. Tabellen nedenfor viser hvilke politistasjoner, lokalisert i serbiske byer, som dekker hvilke områder i Kosovo (Praxis e-post 2012):

Delokaliserte politistasjoner i Serbia	Kommuner i Kosovo som dekkes av delokaliserte politistasjoner i Serbia
Niska Banja (Nis)	Pristina, Podujevo, Glogovac, Obilic, Lipljan, Kosovo Polje
Kragujevac	Pec, Istok, Klina
Krusevac	Prizren, Orahovac, Suva Reka, Gora
Jagodina	Djakovica, Decani
Vranje	Gnjilane, Vitina, Kosovska Kamenica, Novo Brdo
Leskovac	Urosevac, Kacanik, Stimlje, Strpc
Raska	Kosovska Mitrovica

4. NASJONALT PERSONNUMMER (JMBG)

Det personlige identitetsnummeret, eller personnummeret, har forkortelsen JMBG (*Jedinstveni matični broj građana*) og består av tretten siffer. Det er et unikt nummer som tildeles ved fødselen. Identitetsnummeret ble introdusert i 1976 og ble benyttet av alle republikkene i det tidligere Jugoslavia. Det benyttes fortsatt i Serbia (Landinfo 2013).

5. ANDRE SENTRALE IDENTITETSDOKUMENTER

5.1 FØDSELSREGISTRERING OG FØDSELSATTEST

Fødsler innrapporteres muntlig eller skriftlig til det lokale sivilstatuskontoret.

Helsevesenet har ansvar for å innrapportere (barne)fødsler dersom barnet fødes ved sykehus eller helsestasjon. Fødsler som skjer hjemme eller utenfor sykehus/helsestasjon, skal innrapporteres til sivilstatuskontoret av mor, far, helsearbeider eller annen person som var til stede under fødselen. Fødselen skal innrapporteres innen 15 dager etter at fødselen fant sted (Law on Official Record Books, art. 46-48).

Senregistrering av fødsler foretas i henhold til fastsatte rutiner (Law on Official Record Books, art. 51-53).

I august 2012 ble det vedtatt en ny prosedyre for hvordan personer uten fødselsattest, kan få registrert sin fødsel. Domstolen vil på grunnlag av to vitneutsagn kunne fastsette tidspunkt og sted for fødsel (Praxis 2013a, s. 9-11).

Fullstendig oversikt over hvilke personopplysninger som nedtegnes i forbindelse med fødsler, fremgår av loven om registerbøker, artikkel 45 (Law on Official Record Books 2007).

Fødselsattest (*Izvoc iz matične knjige rođenih*) utstedes av det lokale sivilstatuskontoret etter at hendelsen er nedtegnet i registeret.

Kopi av fødselsattest kan anskaffes ved å henvende seg til det samme kontoret. Tidligere krevde serbiske myndigheter personlig oppmøte ved utstedelse av fødselsattest, men siden sommeren 2005 har det vært mulig å sende anmodning om å få utstedt fødselsattest pr. post og få dokumentene tilsendt fra det aktuelle sivilstatuskontoret (Praxis 2005). Ifølge Praxis skal det ikke være mulig å få tak i fødselsattester via post fra utlandet, uten bistand fra serbiske ambassader eller konsulater (Praxis, e-post mai 2013).

5.2 STATSBORGERSKAP OG STATSBORGERSKAPSATTEST

Statsborgerskapsattest utstedes av det samme lokale sivilstatuskontoret som har registrert en persons fødsel (Law on Citizenship 2004, art. 46).

Tidligere måtte søknad om statsborgerskapsattest leveres ved personlig fremmøte, enten av den aktuelle personen, et familiemedlem eller advokat på vegne av søker (Republikken Serbias ambassade i Oslo u.å.). Siden sommeren 2005 har det vært mulig å sende anmodning om å få utstedt statsborgerskapsattester pr. post, og få dokumentene tilbake pr. post fra det aktuelle sivilstatuskontoret (Praxis 2005). Ifølge Praxis skal det ikke være mulig å få tak i statsborgerskapsattester via post fra utlandet, uten bistand fra serbiske ambassader eller konsulater (Praxis, e-post mai 2013).

5.3 UGIFTEATTEST

Det lokale sivilstatuskontoret der en person er bosatt, har myndighet til å utstede ugifteattest (U.S. Visas Bureau of Consular Affairs u.å.).

5.4 EKTESKAPSATTEST

Personer som skal inngå ekteskap, må fremlegge fødselsattest⁷, statsborgerskapsattest samt nasjonalt ID-kort (Sveriges ambassad i Belgrad 2006).

Ekteskapsinngåelse meddeles og registreres ved det lokale sivilstatuskontoret. Ekteskapsattest (*Izvod izmatične knjige venčanih*) utstedes av det samme kontoret (U.S. Visas Bureau of Consular Affairs u.å.).

Fullstendig oversikt over hvilke personopplysninger som nedtegnes i forbindelse med ekteskap, fremgår av loven om registerbøker, artikkel 55 (Law on Official Record Books 2009).

5.5 SKILSMISSEATTEST

Kopi av skilsmissevedtak er tilgjengelig fra den aktuelle domstolen som avgjorde saken. En skilsmisseattest er maskinskrevet med overskriften *U ime naroda* (i folkets navn). Fra 1976 er kun skilsmisser som er avgjort i en sivil domstol, gyldige (U.S. Visas Bureau of Consular Affairs u.å.).

---

⁷ Kilden opplyser at fødselsattesten ikke skal være eldre enn seks måneder. Landinfo har grunn til å tro at dette ikke lenger er gjeldende tatt i betraktning at NGO-en Praxis har opplyst til Landinfo (e-post 20. juni 2012) at utdrag/utskrift fra fødsels-, ekteskaps- og dødsregistre har varig gyldighet i henhold til lovverket.

5.6 DØDSATTEST

Dødsfall innrapporteres til det lokale sivilstatuskontoret. Hendelsen skal innrapporteres av familie, nærmeste kontaktpersoner eller omgivelser, eventuelt helsemyndighet eller annen institusjon der vedkommende har dødd, innen tre dager etter at dødsfallet har funnet sted eller blitt oppdaget. Dødsfallet skal bekreftes skriftlig av helsemyndighetene eller representant for helsemyndighetene før det nedtegnes i registeret (Law on Official Record Books 2009, art. 60-63).

Dødsattest (*Izvod iz matične knjige umrlih*) blir utstedt ved det samme kontoret. Oversikt over hvilke opplysninger dødsattesten skal inneholde, fremgår av loven om registerbøker, artikkel 59 (Law on Official Record Books 2009).

5.7 SIVILSTATUSKONTOR FOR PERSONER HJEMMEHØRENDE I KOSOVO

De lokale sivilstatuskontorene i Kosovo ble i løpet av konflikten i 1998-1999 flyttet fra Kosovo til Serbia, og er nå lokalisert i det sørlige Serbia. Kontorene blir betegnet som delokaliserte sivilstatuskontorer. Praxis (2007, Landinfos oversettelse av engelsk tekst) har gitt følgende oversikt over hvilke sivilstatuskontorer, lokalisert i serbiske byer, som dekker hvilke områder i Kosovo:

Delokaliserte sivilstatuskontor i Serbia	Kommuner i Kosovo som dekkes av delokaliserte sivilstatuskontorene i Serbia
Nis	Pristina, Podujevo, Glogovac, Obilic, Lipljan, Kosovo Polje
Kragujevac	Pec, Istok, Klina
Krusevac	Prizren, Orahovac, Suva Reka, Gora
Jagodina	Djakovica, Decani
Vranje	Gnjilane, Vitina, Kosovska Kamenica, Novo Brdo
Leskovac	Urosevac, Kacanik, Stimlje, Strpc
Kraljevo	Kosovska Mitrovica, Srbica, Zubin Potok, Vucitrn, Zvecan, Leposavic

5.7.1 Særskilte problem knyttet til de delokaliserte registrene

I løpet av konflikten i Kosovo ble enkelte registre helt eller delvis ødelagt. Ifølge organisasjonen Praxis skal all registrering av fødsler, statsborgerskap, ekteskap og dødsfall være tapt eller ødelagt i Klina, Kacanik, og Novo Brdo kommune, samt for bosetningen Banjica⁸ i Lipljan kommune. Når det gjelder Prizren, Djakovica, Decani og Kamenica og flere steder i Pec kommune, er registrene i stor grad ødelagt. I kommunene Kosovo Polje og Pristina mangler det enkelte sider i registrene. Alle registrene for Dragas, Suva Reka og Gora ble værende igjen i Kosovo (Praxis, Regional Centre for Minorities, CEKOR & CHRIS 2011, s. 12).

Personer fra kommunene nevnt ovenfor vil kunne ha større problemer med å skaffe nye underlagsdokumenter enn personer som er hjemmehørende andre steder i Kosovo. I en del tilfeller må personer registrere seg på nytt, noe som krever fremleggelse av en rekke andre dokumenter. Det kan likeledes være problematisk å skaffe dokumenter dersom fødselen ikke har vært registrert i utgangspunktet (som for

⁸ I rapporten til Praxis fremstår Banjica som egen kommune. Praxis har overfor Landinfo bekreftet at dette er feil (e-post 2011).

eksempel kan være tilfelle i forbindelse med hjemmefødsler), og det derfor må foretas en senregistrering. Dette kan særlig være aktuelt for rom, ashkaliere og egyptere (RAE) fra Kosovo (Praxis 2009; IDMC 2009).

6. BOSTEDSREGISTERING

De samme kravene og prosedyrene gjelder for alle serbiske borgere når de skal registrere permanent eller midlertidig bostedsadresse i Serbia.

Bostedsregistrering skal skje senest åtte dager etter tilflytting (Praxis 2012, s. 17).

Dersom en borger av Serbia har til hensikt å bo et annet sted enn der vedkommende er permanent bostedsregistrert i mer enn 90 dager, kreves det at vedkommende foretar en midlertidig bostedsregistrering (Praxis 2012, s. 56).

Bostedsregistreringen finner sted ved det lokale politikontoret. Det må fremlegges utfylt søknadsskjema (som fås på politistasjonen), ID-kort, samt dokumentasjon på bostedsadresse i form av bevis på eierskap eller leiekontrakt (IOM 2009, s. 23). Dersom man leier en bolig, må utleieren bli med til politiet for at leietakeren skal kunne få registrert midlertidig eller permanent bosted (IOM 2009, s. 23; Praxis, e-post mai 2013).

Barn kan bare registreres med permanent bosted på den samme adressen som deres foreldre/forelder (Praxis 2012, s. 16).

Loven om permanent og midlertidig bostedsregistrering ble endret i november 2011, slik at det ble mulig å registrere bostedsadresse hos det lokale sosialkontoret (Centre for Social Welfare (CSW)), forelder/foreldre eller ektefelle/samboer. Ordningen gjelder kun for dem som ikke tidligere er permanent bostedsregistrert. Helt frem til desember 2013 har det imidlertid vært vanskelig å få registrert bosted hos CSW (Praxis 2013a, s. 11-14). Det er nå besluttet at en ansatt ved CSW skal verifisere registreringskjemaet for slik registrering, før selve registreringen kan skje hos politiet (Praxis 2013b).

6.1 BOSTEDSREGISTERING FOR INTERNT FORDREVNE

Ifølge Serbias flyktning- og migrasjonskommisær (som vist til i U.S. Department of State 2013, s. 13) var 210 146 internt fordrevne fra Kosovo bosatt i Serbia i 2012. Serbiske borgere bosatt i Kosovo, har formell adgang til å bosette seg i Serbia utenfor Kosovo, enten midlertidig eller permanent.

Håndhevelsen av regelverket for passutstedelse fra 2009, har gjort endring av bostedsregistrering vanskeligere for personer som er permanent bosatt i Kosovo, eller som er født i Kosovo og ikke fast bostedsregistrert i Serbia (Praxis 2012, s. 28-29).

Regelverket fra 2009 foreskriver at politiet skal foreta relevante undersøkelser for å slå fast at den personen det gjelder har til hensikt å leve på den oppgitte adressen i Serbia (Praxis, Regional Centre for Minorities, CEKOR & CHRIS 2011, s. 10-11). Praxis har opplyst at mange har fått avslått søknaden om permanent bostedsregistrering, under henvisning til at de ikke har til hensikt å bosette seg fast på

adressen som er oppgitt. Bostedsregistreringer som vanligvis behandles på én dag, kan i disse tilfellene ta opptil to år for personer fra Kosovo (Praxis 2012, s. 29).

7. NASJONALE REGISTRE

Serbiske myndigheter arbeider med å etablere et sentralt elektronisk register for sivilstatusregistrering. Målsetningen er at overføringen av registreringene skal være fullført innen utgangen av 2014. Et slikt enhetlig register vil gjøre det både billigere og mer tidsbesparende å fremskaffe dokumenter, og vil særlig være til hjelp for personer opprinnelig fra Kosovo og rom (UNHCR 2013, s. 35).

7.1 REGISTRE OVER FØDSEL, EKTESKAP OG DØDSFALL

Serbia har registerbøker der personopplysninger vedrørende fødsel, ekteskap og dødsfall, nedtegnes og oppbevares. All registrering foregår ved de lokale sivilstatuskontorene (som er underlagt Innenriksdepartementet), og hvert kontor administreres av en oppnevnt registrator. Vedkommende er blant annet ansvarlig for at det fortløpende føres kopi av registerbøkene. All innlevert dokumentasjon og alle nedtegnede opplysninger tilknyttet fødsel, ekteskap og dødsfall, oppbevares ved disse lokale kontorene. Registerbøkene er regulert ved lov (Law on Official Record Books 2009).

Utskrifter fra registerbøkene, herunder kopi av fødselsattester, fås ved å henvende seg til det lokale sivilstatuskontoret.

For å forbedre rutene for dokumenthåndtering, ble elektronisk kommunikasjon mellom de relevante statlige organene og sivilstatuskontorene introdusert samtidig som den nye loven om registerbøker ble vedtatt 18. mars 2009 (EU-kommisjonen 2009b, s. 9).

7.2 STATSBORGERSKAPSREGISTER

Opplysninger og dokumentasjon knyttet til statsborgerskap nedtegnes i et statsborgerskapsregister som er en del av fødselsregisterboken. Søknad om statsborgerskapsattest skal således rettes til fødselsregisteret (Law on Citizenship 2004, art. 46 og 49).

7.3 REGISTER FOR REISEDOKUMENTER/VISUM

Opplysninger og dokumentasjon knyttet til reisedokumenter og visum oppbevares i et eget register underlagt Innenriksdepartementet. Utlevering av opplysninger fra registeret er regulert ved lov (Law on Travel Documents 2007, art. 48 og 49).

7.4 REGISTER FOR ID-KORT

Opplysninger og dokumentasjon knyttet til ID-kort oppbevares i et eget register underlagt Innenriksdepartementet. Registeret inneholder opplysninger om ID-kortsøknader, utstedelser, annulleringer samt ugyldige ID-kort (Regulations on Identity Card 2007, art. 30).

8. KONTROLL AV IDENTITETSOPPLYSNINGER

I forkant av EUs opphevelse av visumplikten til Schengen-land for serbiske borgere, var Serbias håndtering av dokumentetsikkerhet og personopplysninger gjenstand for relativt omfattende analyse. I 2009 beskrev EU-kommisjonen (2009c, s. 1-2) utformingsprosessen og utstedelsesrutinene for biometriske pass som effektive og sikre, samt i tråd med EUs standarder. Kommisjonen viste blant annet til at søkere må møte personlig for å fremme søknad ved en politistasjon, der biometriske data registreres og overføres elektronisk til en sentral base, og at utformingen av passene skjer ved et senter underlagt Innenriksdepartementet i Beograd.

Når det gjaldt sikring av rutinene for utstedelse av underlagsdokumenter, gjorde EU-kommisjonen oppmerksom på at enkelte lokale sivilstatuskontorer hadde mangelfullt utstyr og kontorlokaler, hvilket kunne gjøre det vanskelig å overholde streng kontroll med tilgangen til fødsels- og statsborgerskapsregistrene. Ved flere lokale kontorer var heller ikke registrene fullt ut lagret elektronisk (EU-kommisjonen 2009c, s. 4).

EU har, som tidligere nevnt, vært særskilt opptatt av å sikre rutinene for utstedelse av pass til personer hjemmehørende i Kosovo. Forut for opprettelsen av Koordineringsdirektoratet, mente EU-kommisjonen at sikkerhetsrutinene vedrørende prosedyren for etablering av en persons statsborgerskap, var utilstrekkelige. Kommisjonen viste til at flere av registrene var mangelfulle og til manglende kontroll av bostedsregistreringen (2009c, s. 29; 2009a, s. 5).

I mai 2009 opplyste EU-kommisjonen (2009c, s. 28) at 7141 personer hjemmehørende i Kosovo, hvorav 1520 etniske albanere, hadde fått utstedt biometrisk pass forut for opprettelsen av Koordinasjonsdirektoratet. Disse passene vil med andre ord være visumfrie for innreise til Schengen.

Etter påtrykk fra EU, besluttet (som tidligere nevnt) serbiske myndigheter særregler for passutstedelse for borgere med permanent bostedsregistrering i Kosovo. EU-kommisjonen mente at opprettelsen av Koordineringsdirektoratet medførte stor fremgang for sikkerheten rundt utstedelsesprosedyrene (EU-kommisjonen 2009a, s. 5).

Regelverket fra 2009 tilsier at politiet skal gjennomføre bostedskontroll med hensyn til å avdekke om vedkommende rent faktisk bor på den oppgitte adressen (Praxis 2011, s. 17; Barlovac 2009). I tillegg skal politiet ha fått en muntlig instruks i august 2010 om ikke å behandle forespørsler om registrering av fast bosted i Serbia eller avregistrering av bosted i Kosovo for personer hjemmehørende i Kosovo (Praxis, Regional Centre for Minorities, CEKOR & CHRIS 2011, s. 11).

Regelverket til tross, har det blitt rapportert om uriktig utstedelse av visumfrie pass til personer hjemmehørende i Kosovo. Dette temaet er nærmere omtalt i pkt. 5.1.

Etter visumliberaliseringen, har EU-kommisjonen overvåket situasjonen nøye og periodemessig publisert *Report on the post-visa liberalisation monitoring for the Western Balkan countries*. Den første rapporten fra EU-kommisjonen (2011a, s. 11) påpekte at selv om passutstedelse ved Koordineringsdirektoratet var godt organisert, var det behov for å bedre kontrollen av bostedsregistrering og for samordning av utstedelse av underlagsdokumenter.

I den andre rapporten (2011b, s. 9) ble det hevdet at politiet sjeldent verifiserer søknader om endring av bostedsregistrering. Det ble derfor oppfordret til at politiet

oftere skal gjennomføre verifiseringer og at de skal undersøke nærmere hvorvidt dokumenter kan ha blitt utstedt på uriktig grunnlag. Ifølge rapporten skal 23 polititjenestemenn i 2011 ha blitt tiltalt for korrupsjon vedrørende utstedelse av biometriske reisedokumenter til personer bosatt i Kosovo. Mens EUs tredje rapport ikke hadde noen anmerkninger om utstedelsesrutiner av reisedokumenter, fremhevet den fjerde rapporten at drift av og rapportering fra Koordineringsdirektoratet burde bedres (EU-kommisjonen 2012; 2013a, s.10).

EU-kommisjonen har i sine årlige *EU Progress Report* for 2012 og 2013 ikke gitt noen negative anmerkninger hva angår pass- og ID-kortutstedelse.

9. KORRUPSJON

Serbiske myndigheter har i løpet av de siste årene gjort betydelige tiltak for å bekjempe korrupsjon. Ifølge EU-kommisjonen har Serbia etablert det relevante institusjonelle og juridiske rammeverket for å bekjempe korrupsjon. Til tross for at antall korrupsjonssaker under politietforskning har økt, spesielt profilerte ("high level") saker, mener EU-kommisjonen at implementeringen av regelverket ikke blir tilstrekkelig fulgt opp og at antikorrupsjonsarbeidet må bli mer effektivt (EU-kommisjonen 2013b, s. 10).

Flere internasjonale observatører påpeker at korrupsjon er et vedvarende samfunnsproblem. Ifølge Transparency Internationals (TI) korrupsjonsindeks for 2013 blir Serbia rangert på en 72. plass på listen over totalt 177 land (TI 2013a). Dette er en forbedring fra året før, da landet ble rangert på en 80. plass av totalt 176 land (TI 2013b).

Ifølge flere studier oppfatter befolkningen i Serbia korrupsjon som landets tredje største problem etter arbeidsledighet og fattigdom/lav levestandard (UNDOC 2011; UNDP Serbia 2010). I en undersøkelse utført av Transparency International i 2013, oppgav 78 prosent av befolkningen at de anså offentlig ansatte som korrupte eller ekstremt korrupte. Omtrent 55 prosent av respondentene sa imidlertid at de har inntrykk av at korrupsjonen har sunket i løpet av de siste to årene (TI 2013c).

En undersøkelse gjennomført av FN-kontoret for narkotika og kriminalitet (UNODC) i 2010, viste at i løpet av ett år, hadde gjennomsnittlig 13,7 prosent av befolkningen i alderen 18-64 år, direkte eller indirekte, hatt erfaring med bestikkelse av en offentlig tjenestemann. Blant hovedgrunnene for å betale bestikkelser var fremskyndelse av en behandlingsprosedyre (34 prosent) eller forbedring av selve behandlingen (18 prosent) innenfor offentlige tjenester. De fleste tilfellene av bestikkelser omhandlet betaling av leger (55 prosent), politiet (39 prosent) og sykepleiere (26 prosent) (UNODC 2011, s. 3-7).

Landinfo er ikke kjent med opplysninger som tilsier at bestikkelser eller andre former for korrupsjon, er utbredt i tilknytning til selve registreringen av fødsler, ekteskap/sivilstatus og dødsfall, eller ved innrapportering av data til registrene. Dersom det man ønsker er å få utstedt ekte dokumenter med korrekte opplysninger, og man kan akseptere en sedvanlig behandlingstid, er insentivet for korrupsjon relativt lavt: De offentlige registreringskontorene er lett tilgjengelige, og det er etablert oversiktlige rutiner for registrerings- og søknadsprosedyrer samt

behandlingstid. Såfremt en person er fødselsregistrert og kan fremlegge nødvendige underlagsdokumenter, skal vedkommende ikke ha særskilte vanskeligheter med å skaffe seg reise- eller identitetsdokumenter.

9.1 FALSKE DOKUMENTER

Dokumenter kan forfalskes på ulike måter. Det kan være dokumenter som i sin helhet er falske eller reproduisert, eller (ekte) in-blanco dokumenter som er falskt utstedt. Falske dokumenter kan også være dokumenter som er teknisk ekte og korrekt utstedt av riktig myndighet, men som inneholder uriktige opplysninger eller som er utstedt på grunnlag av falske underlagsdokumenter.

Kripós har uttalt at de registrerer en generelt økende bruk av falske ID-dokumenter, og at forfalskninger av ID-dokumenter i dag produseres ved hjelp av avansert teknologi og enkelt kan skaffes via internett. I en avisartikkel om falske førerkort, påpekes det at falske dokumenter blir vanskeligere å avsløre da disse stadig blir bedre. Det er blant annet avdekket flere falske dokumenter som inneholder sikkerhetslementer som tidligere har vært vanskelig å forfalske (Arneberg 2014).

Landinfo har liten konkret kjennskap til omfanget av falske serbiske dokumenter. I utgangspunktet vil etablering av elektroniske registre, maskinlesbare ID-kort og biometri være faktorer som bidrar til å styrke og ivareta dokumentets sikkerhet.⁹ Omfattende organisert kriminalitet i området knyttet til ulike former for smugling av for eksempel sigaretter, narkotika og mennesker, tilsier imidlertid at det finnes miljøer som både kan ha interesse av å produsere falske dokumenter selv og av å bruke falske dokumenter.

Det foreligger informasjon som tilsier at det gjøres forsøk på å få utstedt dokumenter på et uriktig grunnlag og (eventuelt) med uriktige opplysninger. Helt siden prosessen med å oppnå visumfrihet til Schengen-land for serbiske borgere startet, har flere kilder rapportert om økende interesse for et serbisk pass fra personer bosatt i Kosovo (Barlovac 2010; Ismaili 2009). Ifølge en artikkel på nettstedet Euobserver.com (Palokaj 2010) har kosovoalbanere betalt for falsk bostedsregistrering i Serbia for å få tilgang til serbiske pass. Artikkelen viser til at "tusener" skal ha gjort dette. Landinfo vil her bemerke at selv om disse passene er utstedt på grunnlag av en uriktig bostedsregistrering, betyr dette likevel ikke at andre personopplysninger i passet nødvendigvis er uriktige.

I 2008 meldte serbiske myndigheter inn 69 248 tapte eller stjålne dokumenter til Interpol (EU-kommisjonen 2009 c, s. 4).¹⁰

Kilder rapporterer også at offentlige tjenestemenn har blitt arrestert mistenkt for å ha utstedt falske dokumenter mot bestiktelser (EU-kommisjonen 2011b; B92 2011; B92 2010).

---

⁹ Vi understreker imidlertid at det ikke er gitt at myndighetene i et land har anledning til, eller ønske om, å bruke innhentede biometriske data til å hindre at en person får utstedt dokumenter med forskjellige identitetsopplysninger, men samme biometriske data. I Norge har for eksempel Datatilsynet satt en stopper for at fingeravtrykk som registreres i forbindelse med utstedelse av biometriske pass, lagres i et sentralt register (se artikkel i Aftenposten, Johansen 2011).

¹⁰ Landinfo kjenner dessverre ikke tall for senere år.

Når det gjelder korrupsjon i tilknytning til utstedelse av reisedokumenter, er det Innenriksdepartementet som har ansvar for etterforskning, domfellelse og straffutmåling av offentlig ansatte (EU-kommisjonen 2009c, s. 3-4).

10. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Aliu, Fatmir (2012, 10. januar). Kosovo-Serbia Traffic Normalized. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-serbia-traffic-normalized> [lastet ned 11. februar 2014]
- A'Mula, Shega (2009, 22. september). Serbian passport distribution in Kosovo to stop. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbian-passport-distribution-in-kosovo-to-stop> [lastet ned 11. februar 2014]
- Arneberg, Henrik (2014, 24. februar). Falske førerkort blir stadig vanskeligere å avsløre. *Aftenposten*. Tilgjengelig fra <http://www.osloby.no/nyheter/krim/Falske-forerkort-blir-stadig-vanskeligere-a-avsløre-7478276.html> [lastet ned 28. februar 2014]
- B92 (2011, 8. mai). 16 police officers arrested. *B92*. Tilgjengelig fra http://www.b92.net/eng/news/crimes-article.php?yyyy=2011&mm=05&dd=08&nav_id=74220 [lastet ned 11. februar 2014]
- B92 (2010, 7. november). Police probe fake residence registrations. *B92*. Tilgjengelig fra http://wap.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2010&mm=11&dd=07&nav_id=70759 [lastet ned 11. februar 2014]
- B92 (2009, 30. november). EU lifts visa restrictions for Serbia. *B92*. Tilgjengelig fra http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2009&mm=11&dd=30&nav_id=63395 [lastet ned 11. februar 2014]
- Barlovac, Bojana (2010, 9. november). Arrest Ongoing in Serbian Passport Scam. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/EN/ARTICLE/SERBIA-FAKE-PASSPORTS-HUNT-STARTS> [lastet ned 11. februar 2014]
- Barlovac, Bojana (2009, 21. september). Kosovo Serbs learn passport criteria. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-serbs-learn-passport-criteria> [lastet ned 11. februar 2014]
- EU-kommisjonen (2013a, 28. november). *Fourth Report on the Post-Visa Liberalisation Monitoring for the Western Balkan Countries in accordance with the Commission Statement of 8 November 2010*. Brussel: EU-kommisjonen. Tilgjengelig fra <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0836:FIN:EN:PDF> [lastet ned 25. februar 2014]
- EU-kommisjonen (2013b, 16. oktober). *Serbia 2013 progress report*. Brussel: EU-kommisjonen. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/sr_rapport_2013.pdf [lastet ned 25. februar 2014]
- EU-kommisjonen (2012, 28. august). *Third Report on the Post-Visa Liberalisation Monitoring for the Western Balkan Countries in accordance with the Commission Statement of 8 November 2010*. Brussel: EU-kommisjonen. Tilgjengelig fra <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0472:FIN:EN:PDF> [lastet ned 25. februar 2014]
- EU-kommisjonen (2011a, 7. desember). *Second Report on the Post-Visa Liberalisation Monitoring for the Western Balkan Countries in accordance with the Commission Statement of 8 November 2010*. Brussel: EU-kommisjonen. Tilgjengelig fra

[http://www.europarl.europa.eu/registre/docs_autres_institutions/commission_europeenne/sec/2011/1570/COM_SEC\(2011\)1570_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/registre/docs_autres_institutions/commission_europeenne/sec/2011/1570/COM_SEC(2011)1570_EN.pdf) [lastet ned 25. februar 2014]

- EU-kommisjonen (2011b, 30. mai). *On the Post-Visa Liberalisation Monitoring for the Western Balkan Countries in accordance with the Commission Statement of 8 November 2010*. Brussel: EU-kommisjonen. Tilgjengelig fra <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%2010997%202011%20INIT> [lastet ned 25. februar 2014]
- EU-kommisjonen (2009a, 19. november). *Assessment by the European Commission on the fulfilment of the open benchmarks by Montenegro and Serbia in the framework of the Commission Proposal for a Council Regulation amending Regulation (EC) No 539/2001 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement*. Brussel: EU-kommisjonen. Tilgjengelig fra <http://www.esiweb.org/pdf/White%20List%20Project%20Paper%20-%20Commission%20assessment%20Montenegro%20and%20Serbia%20-%2019%20November%202009.pdf> [lastet ned 11. februar 2014]
- EU-kommisjonen (2009b, 14. oktober). *Serbia 2009 progress report*. Brussel: EU-kommisjonen. Tilgjengelig fra http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/sr_rapport_2009_en.pdf [lastet ned 11. februar 2014]
- EU-kommisjonen (2009c, 18. mai). *Updated Assessment of the implementation by Serbia of the roadmap for visa liberalisation*. Brussel: EU-kommisjonen. Tilgjengelig fra <http://www.esiweb.org/pdf/White%20List%20Project%20Paper%20-%20Serbia%20updated%20visa%20dialogue%20assessment%2018%20May.pdf> [lastet ned 11. februar 2014]
- Grupa 484 (2009, desember). *Executive Summary of the National Report – Serbia, Western Balkan Toward White Schengen List*.
[Ikke lenger tilgjengelig via internet. Landinfo har papirutgave.]
- IDMC, dvs. Internal Displacement Monitoring Centre (2009, 29. desember). *Serbia: IDPs still seeking housing solutions and documentation to access their rights*. Geneve: IDMC. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4b45add62.pdf> [lastet ned 11. februar 2014]
- [Innenriksdepartementet] (u.å.a). *Putna isprava – pasoš [Reisedokumenter - pass]*. Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republika Srbije [Innenriksdepartementet i republikken Serbia]. Tilgjengelig fra http://www.mup.rs/cms_lat/dokumenta.nsf/putne-isprave.h [lastet ned 11. februar 2014]
- [Innenriksdepartementet] (u.å.b). *Biometrijska Lična Karta [Biometriske ID-kort]*. Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republika Srbije [Innenriksdepartementet i republikken Serbia]. Tilgjengelig fra: http://www.mup.gov.rs/cms_lat/dokumenta.nsf/licna-karta.h [lastet ned 11. februar 2014]
- IOM, dvs. International Organization for Migration (2009, 30. november). *Returning to Serbia – country information*. Beograd: International Organization for Migration. Tilgjengelig fra http://irrico.belgium.iom.int/images/stories/documents/Serbia%20EN_edited.pdf [lastet ned 3. februar 2014]
- Ismaili, Jeton (2009, 15. desember). *Serbia snubs albanians seeking visa-free travel. Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbia-snubs-albanians-seeking-visa-free-travel> [lastet ned 11. februar 2014]
- Johansen, Per Anders (2011, 12. oktober). *Politisommel hjelper kriminelle. Aftenposten*. Tilgjengelig fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article3661518.ece> [lastet ned 11. februar 2014]
- Landinfo (2013, 27. september). *Balkan: Personlig identitetsnummer (JMBG)*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2506/1/2506_1.pdf [lastet ned 25. mars 2014]

- [Law on Citizenship] (2004, 29. desember). *Law on Citizenship of the Republic of Serbia*. Beograd: Republic of Serbia, Ministry of Interior. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4b56d0542.pdf> [lastet ned 11. februar 2014]
- Identity Card Law (2006). *Identity Card Law*. Beograd: Republic of Serbia, Ministry of Interior. Tilgjengelig fra <http://www.mup.gov.rs/domino/zakoni.nsf/Identity%20Card%20Law.pdf> [lastet ned 11. februar 2014]
- Law on Official Record Books (2009, 18. mars). *Law on Official Record Books*. Beograd: Republic of Serbia, Ministry of Interior. Tilgjengelig fra <http://www.pregled-rs.com/content.php?id=973&lang=en> [lastet ned 11. februar 2014]

Betalingstjeneste. Loven er også tilgjengelig i engelsk oversettelse hos Landinfo.

- Law on Travel Documents (2007, 24. september). *Law on Travel Documents*. Beograd: Republic of Serbia, Ministry of Interior. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4b5d95512.pdf> [lastet ned 11. februar 2014]
- Ministry of Foreign Affairs (u.å.). *Passports*. Beograd: Ministry of Foreign Affairs. Tilgjengelig fra <http://www.mfa.gov.rs/en/consular-affairs/travel-documents> [lastet ned 29. januar 2014]
- Praxis (2013a, november). *Contribution to Social Inclusion and Combat against Discrimination of Marginalised Population in Serbia*. Beograd: Praxis. Tilgjengelig fra <http://www.praxis.org.rs/index.php/en/reports-documents/praxis-reports/item/677-contribution-to-social-inclusion-and-combat-against-discrimination-of-marginalised-population-in-serbia> [lastet ned 17. februar 2014]
- Praxis (2013b, 16. desember). *Rules of Procedure of Registration and Deregistration of Permanent and Temporary Residence of Citizens Changed*. Beograd: Praxis. Tilgjengelig fra <http://www.praxis.org.rs/index.php/en/praxis-in-action/residence/item/694-izmenjen-pravilnik-o-postupku-prijavljivanja-i-odjavljivanja-prebivališta-i-boravišta-gradana> [lastet ned 17. februar 2014]
- Praxis (2012, 15. desember). *No residence, no rights*. Beograd: Praxis. Tilgjengelig fra http://www.praxis.org.rs/images/praxis_downloads/No_residence_no_rights.pdf [lastet ned 3. februar 2014]
- Praxis (2011, august). *Access to rights and integration of returnees on the basis of the readmission agreements. Analysis of the main problems and obstacles*. Beograd: Praxis. Tilgjengelig fra http://www.praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Access_to_Rights_and_Integration_of_Returnees_on_the_Basis_of_the_Readmission_Agreements.pdf [lastet ned 3. mars 2014]
- Praxis (2009, mars). *Protection of internally displaced persons in anticipation of a durable solution*. [Engelsk versjon fra side 26]. Beograd: Praxis. Tilgjengelig fra http://www.praxis.org.rs/images/praxis_downloads/praxis-report-protection-of-rights-of-idps-in-anticipation-of-a-durable-solution-published.pdf [lastet ned 13. juni 2012]
- Praxis (2005, 18. oktober). *Praxis' announcement for easier access to personal documents for internally displaced persons from Kosovo*. Beograd: Praxis.

Ikke lenger tilgjengelig elektronisk. Landinfo har en papirutgave.

- Praxis, Regional Centre for Minorities, CEKOR & CHRIS (2011, februar). *Information Submitted to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination*. Beograd: Praxis, Regional Centre for Minorities, CEKOR & CHRIS. Tilgjengelig fra http://www.praxis.org.rs/images/praxis_downloads/Information_submitted_to_CERD_on_the_Occasion_of_Initial_Periodic_Report_of_Serbia.pdf [lastet ned 19. februar 2014]
- Palokaj, Augustin (2010, 16. september). Kosovo citizens go passport shopping in Serbia. *EUObserver.com*. Tilgjengelig fra <http://euobserver.com/9/30816> [lastet ned 11. februar 2014]
- Regulations on Identity Card (2007). *Regulations on Identity Card*. Beograd: Republic of Serbia, Ministry of Interior. Tilgjengelig fra

<http://www.mup.gov.rs/domino/zakoni.nsf/ID%20Card%20Rules.pdf> [lastet ned 11. februar 2014]

- Republikken Serbias ambassade i Oslo (u.å.). Information Regarding the Applications for Citizenship of the Republic of Serbia. [Ikke lenger tilgjengelig via internet. Landinfo har utskift av nettsiden.]Sveriges ambassad i Belgrad, UD (2006, 17. oktober). *Äktenskap och registrering av äktenskap i Serbien och Montenegro (eksklusive Kosovo)*. Stockholm: UD. Tilgjengelig fra <http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=15480> [lastet ned 11. februar 2014]
- TI, dvs. Transparency International (2013, 3. desember). *Corruption Perceptions Index 2013*. Berlin: TI. Tilgjengelig fra <http://www.transparency.org/cpi2013/results> [lastet ned 11. februar 2014]
- TI (2012). *Corruption Perceptions Index 2012*. Berlin: TI. Tilgjengelig fra <http://www.transparency.org/cpi2012/results> [lastet ned 11. februar 2014]
- TI (2013c). *Global Corruption Barometer 2013*. Berlin: TI. Tilgjengelig fra <http://www.transparency.org/gcb2013/country/////?country=serbia> [lastet ned 3. mars 2014]
- UNDP Serbia, dvs. United Nations Development Programme Serbia (2010, oktober). *Serbia corruption benchmarking survey*. Beograd: UNDP Serbia. Tilgjengelig fra http://www.undp.org.rs/download/TNSMediumGallup_UNDP_Corruption%20benchmarking_Report_Oct-10%20ENG.doc [lastet ned 11. februar 2014]
- UNHCR (2013, 11. november). *Access to Civil Documentation and Registration in South Eastern Europe: Progress and Remaining Challenges since the 2011 Zagreb Declaration*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/5280c5ab4.html> [lastet ned 3. februar 2014]
Rapporten er forfattet av Stephanie Woldenberg, menneskerettighetsarbeider og PhD-kandidat ved Universitetet i Novi Sad, Serbia, som bakgrunn for konferansen Regional Conference on Civil Registration and Documentation i Podgorica 25. oktober 2013.
- UNODC, dvs. United Nations Office on Drugs and Crime (2011). *Corruption in Serbia: Bribery as experienced by the population*. Wien: UNODC. Tilgjengelig fra http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Serbia_corruption_report_web.pdf [lastet ned 11. februar 2014]
- U.S. Department of State (2013, april). *2012: Country Reports on Human Rights Practices – Serbia*. Washington, D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2013&dliid=220329#wrap_per [lastet ned 3. februar 2014]
- U.S. Visas Bureau of Consular Affairs (u.å.). *Serbia reciprocity schedule: Documents Serbia*. Washington, D.C.: Bureau of Consular Affairs, U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://travel.state.gov/content/visas/english/fees/reciprocity-by-country/RI.html> [lastet ned 11. februar 2014]

Muntlige kilder

- Praxis. Møte i Beograd 1. november 2007
- Praxis. E-post 3. juni 2011, 20. juni 2012 og 29. mai 2013
- Republikken Serbias ambassade i Norge, Oslo. Telefonsamtale 25. mai 2012 og 22. april 2014